

Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2005

Summary in Czech

Zemědělská politika zemí OECD: Monitorování a zhodnocení – 2005

Přehled v českém jazyce

STRUČNÝ SOUHRN

V zemích OECD, jako celku, došlo od konce 90. let minulého století jen k minimální změně ve výši podpory producentů. Podpora poklesla z 37 % z příjmů farem v letech 1986–88 na 30 % v letech 2002–04, s tím, že stejné výše dosáhla podpora již před sedmi lety, v období 1995–97. Roční kolísání úrovně podpory odráží zejména opatření omezujících přenos cenových změn v mezinárodním obchodu na domácí trhy. Reforma zemědělské politiky se soustřeďovala na změnu způsobu poskytování podpory producentům, s výrazným odklonem od nástrojů navázaných na objem výroby. I když tento odklon může v následujících letech pokračovat, jsou nástroje vázané na objem výroby ve většině zemí stále dominantním způsobem podpory producentů, který povzbuzuje výkon, zkresluje obchod a přispívá k nízkým světovým cenám zemědělských komodit. Některé výrobní sektory navíc zůstávají reformami dosud nedotčeny a existuje silná potřeba tento nedostatek řešit. Bez ohledu na ústup od podpory vázané na objem výroby došlo jen k velmi mírnému posunu směrem k politikám zaměřeným na jasně definované cíle a příjemce. Je potřeba dalšího úsilí k zajištění, aby realizace těchto politik byla průhlednější, aby zásady byly přizpůsobeny konkrétním cílům a flexibilně reagovaly na měnící se priority.

Pro zemědělství v OECD je nadále typická vysoká míra podpory, s velkými rozdíly mezi jednotlivými zeměmi.

Za rok 2004 se hodnota podpory producentů v zemích OECD, jako celku, odhaduje na 279 miliard USD, neboli 226 miliard EUR. Měřeno v procentech PSE (Producer Support Estimate – odhad podpory producentů), se podpora podílela na 30 % příjmů farem, tj. stejně jako v roce 2003. Se zahrnutím podpory obecných služeb pro zemědělství, jako je výzkum, infrastruktura, kontrola a marketing a propagace, byla celková podpora ekvivalentní 1,2 % HDP OECD za rok 2004.

Podpora producentů v roce 2002–04 pod 5 % příjmů farem byla ze zemí OECD dosažena jen v Austrálii a na Novém Zélandu. V Kanadě, Mexiku a Spojených státech činila průměrně 20 % a v Turecku 25 %. S hodnotou 34 % byla míra podpory v Evropské unii (EU)¹ nad průměrem OECD ve výši 30 %. Podpora producentů v Japonsku a Koreji dosahovala průměrně 60 % a na Islandu, v Norsku a Švýcarsku činila 70 %.

Od období 1986–88 míra podpory producentů ve všech zemích poklesla, v Norsku zůstala konstantní, a zvýšila se v Turecku. K nejvýraznějšímu poklesu výše podpory producentů došlo v Kanadě a k poměrně významným také v Mexiku (od období 1991–93) a na Novém Zélandu. Mezi zeměmi s nejvyšší mírou podpory došlo k největší redukci ve Švýcarsku. Celková míra podpory zemědělství v OECD poklesla mezi obdobími 1986–88 a 2002–04 z 2,3 % na 1,2 % HDP. Tento trend je podobný ve všech zemích OECD s výjimkou Turecka, kde se podíl celkové zemědělské podpory na HDP zvýšil, což je mimo jiné odrazem výše HDP a jeho růstu.

Větší úsilí bylo vynaloženo na změnu způsobu poskytování podpory producentům, ale některé sektory se dočkaly jen k malých reforem.

Podíl většiny forem podpory zkreslujících výrobu a obchod, tedy forem vázaných na výkon nebo vstupy, poklesl z 91 % podporovaných producentů v období 1986–88 na 74 % v období 2002–04. Pokles podpory vázané na výkon se promítl také do zmenšení rozdílu mezi cenami producentů a hraničními cenami. V období 1986–88 byla průměrná cena producentů v OECD, jako celku, o 60 % vyšší než hraniční cena. V období 2002–04 se již tento rozdíl snížil na 30 %. K největšímu poklesu tohoto rozdílu došlo ve Švýcarsku, EU a Norsku, tedy v zemích s vysokou mírou podpory, nad průměrem OECD. K této redukci však došlo v největší míře před koncem 90. let minulého století. Omezení těchto forem podpory byla doprovázena navýšením plateb odvozených od výměry půdy nebo počtu chovaných zvířat nebo z historických nároků, které omezily dopad na příjmy farem, přičemž platby některých druhů podpory jsou podmíněny splněním určitých požadavků.

---

¹ Od roku 2004 se počítají odhady podpory v EU na základě 25 členských zemí. Šest členských států EU nezapojených do OECD (Kypr, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Malta a Slovinsko) je zahrnuto do výpočtu podpory v EU25, avšak nikoli do souhrnu za OECD.

Mezi obdobími 1986–88 a 2002–04 se rozdíly v míře podpory mezi jednotlivými komoditami ve všech zemích snížily. Nejmenší poklesy nastaly v EU, Japonsku a Koreji a největšími v Kanadě a Švýcarsku. K největší redukci míry a zlepšení složení podpory došlo v odvětví skopového masa a obilovin (mimo rýže). Nejvíce podporovanými komoditami zůstaly cukr, rýže a mléko.

Rozšíření EU bylo významným procesem pro staré i nové členské státy.

Dne 1. května 2004 přistoupilo k EU deset nových členských států, včetně čtyř zemí OECD – České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska. Díky předvstupním dohodám se obchodní tok mezi zeměmi EU25 již zvýšil a jeho růst se dá očekávat i po přistoupení. Jen v odvětví obilovin jsou země mimo EU25 významnými dovozními zdroji pro deset nových členských států. U těchto nových členů EU vedl proces přistoupení k postupnému zvýšení míry podpory jak producentů, tak obecných služeb pro zemědělství. I když míra podpory producentů v nových členských státech roste, stále zůstává nižší než v EU15. Rozšíření proto přineslo snížení míry podpory producentů v EU odhadem o jeden procentní bod.

Byla přijata rozhodnutí o způsobu implementace jednotného platebního schématu EU.

Jako součást reformy společné zemědělské politiky (CAP) v roce 2003 se většina zemí EU15 rozhodla začít od roku 2005 zavádět jednotné platební schéma a zbývající země (Finsko, Francie, Řecko, Nizozemí a Španělsko) zahájí zavádění v roce 2006. Německo, Irsko, Lucembursko a Velká Británie se rozhodly u jednotného platebního schématu maximalizovat aplikaci ustanovení o odstranění vazby podpory na objem výroby (decoupling), zatímco Francie se rozhodla jeho uplatnění minimalizovat. Většina zemí bude jednotné platby odvozovat od historických nároků farem, přičemž Dánsko, Finsko, Německo, Lucembursko, Švédsko a Velká Británie budou využívat kombinace plateb odvozených od historických nároků farem a plateb na regionální bázi. Kromě Malty a Slovinska zavedly nové členské státy systém jednotné přímé platby na plochu (SAPS) v roce 2004, s paušální platbou (průměrně 48 EUR na hektar v osmi zemích) na veškerou zemědělskou půdu, přičemž všech deset zemí poskytuje ještě „doplňkové“ platby. Tyto platby přispěly ke zvýšení příjmu ze zemědělství ve všech nových členských zemích kromě Kypru, Malty a Slovinska. Po dokončení přechodné fáze SAPS zavedou nové členské státy jednotné platební schéma na bázi regionálního modelu.

V roce 2004 došlo k dalším významným změnám programů podpory.

Ve Spojených státech vedly nižší ceny obilovin k výraznému zvýšení podpor poskytovaných prostřednictvím platebních programů marketingových půjček a programů kompenzace sezónních výkyvů (counter-cyclical). EU se rozhodla, že produktově vázané platby za olivový olej, chmel, bavlnu a tabák budou od roku 2006 (chmel od roku 2005) postupně začleňovány do jednotných platebních schémat. Kanadský Program stabilizace příjmů ze zemědělství nahradil několik iniciativ na podporu zvýšení příjmů a ve Francii, Itálii, Koreji a Španělsku byly rozšířeny pojistné programy. Několik zemí snížilo daně nebo nabídlo dotace na kompenzaci vyšších cen pohonných hmot. V mnoha zemích byly v důsledku živelních katastrof poskytnuty platby za nouzové situace.

Důležitou složkou Švýcarského programu AP 2004–07 je postupné rušení mlékárenských kvót. Spojené státy oznámily zrušení kvót na tabák od roku 2005 a jejich nahrazení platbou pro desetiletou výkupní kvótu. V Japonsku byla do systému řízení produkce rýže zavedena větší flexibilita a nyní jsou vládní nákupy určovány veřejnými soutěžemi namísto pevně stanovených cen. Norsko zvýšilo možnosti soukromého obchodování s mléčnými kvótami.

Dále se rozvíjejí agroenvironmentální iniciativy a opatření na ochranu bezpečnosti potravin.

Austrálie, Kanada, Mexiko a Spojené státy zavedly opatření ke zlepšení alokace a/nebo využití vody. Norsko stanovilo rámec pro lepší koordinaci a zacílení agroenvironmentálních plateb. V Japonsku byly zavedeny a v EU se staly povinnými environmentální podmínky pro podpůrné platby. Dánsko a Norsko zvýšily daně uvalené na zemědělské znečišťovatele. Několik zemí zavedlo systémy pro zpětnou dohledatelnost, vztahující se i na předpisy a nařízení platná pro GMO a restrukturované potraviny.

Reformní proces ovlivní obchodní dohody a panelové diskuse WTO.

V roce 2004 téměř všechny země OECD buď uzavíraly nebo začínaly realizovat bilaterální nebo regionální obchodní dohody. I když v nich obvykle byly zahrnuty i prvky týkající se zemědělství, citlivé produkty jsou často z liberalizačních závazků vyloučeny. Po zablokování v září 2003 byla v roce 2004 obnovena obchodní jednání v rámci Rozvojového programu z Dohy (Doha Development Agenda – DDA). Bylo dosaženo pokroku ve stanovení rámce pro zemědělství, avšak stále se musí projednat mnoho důležitých podrobností. I když mohou bilaterální nebo regionální dohody iniciovat určité změny zemědělské politiky, pro výrazné oživení procesu reformy zemědělské politiky je nutný pokrok na multilaterální úrovni.

Částečně v důsledku zpoždění při uzavírání DDA se zvyšuje počet panelových diskusí při WTO na téma zemědělství. I když jako stěžovatelé vystupují země OECD i mimo OECD, odpůrci jsou téměř vždy země OECD. Panelové diskuse pokrýly široké pole otázek, včetně domácích plateb, exportních dotací, opatření regulujících přístup na trh, obchodních firem se státní účastí a fytosanitárních požadavků. Výsledky těchto panelových rozhodnutí mají důležitý dopad na reformu domácí politiky a na v současnosti projednávané multilaterální závazky.

© OECD 2005

Tento přehled není oficiálním překladem OECD.

Reprodukce tohoto Přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD
www.oecd.org/bookshop/

Více informací získáte na Odboru pro legislativu a překlady při OECD,
Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Navštivte naši internetovou stránku www.oecd.org/rights/

